

Иван Вазов

Паисий

„О, неразумни юроде! Поради что се срамиш да се наречиш Болгарин?... Или не са имали Болгаре царство и господарство? Ти, Болгарино, не прелщайся, знай свой род и язык...“

Паисий (1762)

Сто и двайсет годин... Тъмнини дълбоки!
 Тамо вдън горите атонски високи,
 убежища скрити от лъжовний мир,
 место за молитва, за отдих и мир,
 де се чува само ревът беломорски
 или вечний шепот на шумите горски,
 ил на звона тежкий набожнийят звън,
 във скромна килийка, потънала в сън,
 един монах тъмен, непознат и бледен
 пред лампа жумеща пишеше наведен.

Що драскаше той там умислен, един?
 Житие ли ново, нов ли дамаскин¹,
 зафанат от дълго, прекъсван, оставян
 и пред кандилото сред нощ пак залавян?
 Поличби ли божи записваше там?
 Слова ли духовни измисляше сам
 за във чест на някой славен чудотворец,
 египтянин, елин или светогорец?
 Що се той мореше с тоя дълъг труд?
 Ил бе философ? Или беше луд?
 Или туй канон бе тежък и безумен,
 наложен на него от строгий игумен?

Най-после отдъхна и рече: „Конец!
 На житие ново аз турих венец.“
 И той фърли поглед любовен, приветен
 към тоз труд довършен, подвиг многолетен,
 на волята рожба, на бденьето плод,
 погълнал безшумно полвина живот –
 житие велико! Заради което
 той забрави всичко, дори и небето!
 Нивга майка нежна първенеца свой
 тъй не е гледала, ни младий герой
 първите си лаври, ни поетът мрачен
 своят идеал нов, чуден светлозрачен!
 и кат някой древен библейски пророк

1. Сборник с разни четива, черковни и светски.

ил на Патмос² дивний пестинника строг,
кога разкривал е въз гладката кожа
тайните на мрака и волята божа,
той фърли очи си разтреперан, бляд
към хаоса тъмний, към звездния свят,
към Бялото море, заспало дълбоко,
и вдигна тез листи, и викна високо:
„От днеска нататък българският род
история има и става народ!

Нека той познае от мойто писанье,
че голям е той бил и пак ще да стане,
че от славний Будин³ до светий Атон
бил е припознаван нашият закон.
Нека всякой брат наш да чете, да помни,
че гърците са люде хитри, вероломни,
че сме ги блъскали, и не един път –
и затуй не могат нази търпят –
и че сме имали царства и столици,
и от нашта рода светци и патрици;
че и ний сме дали нещо на светът
и на вси Словене книга да четът;
и кога му викат: «Българину!» бесно,
той да се гордее с това име честно.
Нека наш брат знае, че бог е велик
и че той разбира българский язык,
че е срам за всякой, който се отрича
от своя си рода и при гърци тича
и своето име и божия дар
зафърля безумно като един твар.
Горко вам, безумни, овци заблудени,
със гръцка отрова, що сте напоени,
дето се срамите от вашия брат
и търсите пища в гръцкия разврат,
и ругайте грешно бакини си кости,
и нашите нрави, че те били прости!

2. Остров в Бяло море, на който, според легендите, живял евангелистът Йоан.

3. Будапеша.

Та не вашто племе срам нанася вам,
о, безумни люде, а вий сте му срам!

Четете да знайте, що в стари години
по тез земи славни вършили деди ни,
как със много кралства имали са бран
и от царе силни вземали са дан,
и била велика българската държава;
как свети Борис се покръстил в Преслава,
как е цар Асен тук храмове градил
и дарове пращал; кой бе Самуил,
дето си изгуби душата във ада⁴,
покори Дурацо и влезе в Елада;
четете и знайте кой бе цар Шишман
и как нашто царство сториха го плян;
кой би Иван Рилски, чийто свети мощи
чудеса се славят до тоя ден йоше;
как се Крум преславний с Никифора би
и из черепа му руйно вино пи
и как Симеон цар угрите прогони
и от Византия приема поклони.
А тоя беше учен, философ велик
и не се срамеше от своя език
и кога нямаше кого да надвива,
той пишеше книги, за да си почива.
Четете и знайте, що съм аз писал,
от много сказанья и книги събрал,
четете, о, братя, да ви се не смеят
и вам чужденците да не се гордеят...
На ви мойта книга, тя е вам завет,
нека де преписва и множи безчет
и пръска по всички поля и долини,
де българин страда, въздиша и гине.
Тя е откровенье, божа благодат –
младий прави мъдър, а стария – млад,
който я прочита няма да се кае,

4. В своя „Царственик“ Паисий, при братоубийството, приписва на Самуила и отцеубийство и за тия престъпления мисли, че бог прати страшните наказания нему и на държавата му. (Бел. на Вазов.)

който знае нея, много ще да знае.“

Тъй мълвеше тоз мъж, в килията скрит,
със поглед умислен, в бъдещето впит,
който много бденья, утринни пропусна,
но пачето перо нивга не изпусна
и против канонът и черковний звън –
работи без отдих, почивка и сън.

Тъй мълвеше преди сто и двацет годин
тоз див Светогорец – за рая негоден,
и фърляше тайно през мрака тогаз
най-първата искра в народната сваяст.

Пловдив, 1882

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Мартин Митов и Калина Григорова
Ползван източник: „Иван Вазов – Събрани съчинения, т. I – Лирика“, под
редакцията на Георги Цанев, „Български писател“, С. 1955

Публикация:
Иван Вазов
Епопея на забравените
Поеми

Редактор Георги Константинов
Корица, титулка и илюстрации от Тодор Цонев
Художествен редактор Иван Стоилов
Технически редактор Лазар Христов
Коректор Недялка Труфева
Дадена за печат на 5. X. 1961 г.
Излязла от печат на 28. II. 1962 г.
Поръчка № 19. Тираж 35000. Формат 1/32 34/108 Печатни коли 3
„Народна младеж“ – издателство на ЦК на ДКМС
Държавен полиграфически комбинат „Димитър Благоев“
София 1962

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3854>]